

І. М. КОЧАН
(Львів, Україна)

УКРАЇНСЬКЕ ТЕРМІНОЗНАВСТВО ХХІ СТ. У КВАЛІФІКАЦІЙНИХ ПРАЦЯХ

Розглянуто й проаналізовано дисертації з українського термінознавства, захищені від 2000 до 2016 рр. за науковими напрямами, виявлено специфіку кожної роботи, узагальнено стан українського термінознавства на 2016 р. Основну увагу зосереджено на галузевих терміносистемах, особливостях їх опису, а також на нових напрямках в українському термінознавстві.

Ключові слова: термінологія, українська мова, загальне й прикладне термінознавство, галузеві терміносистеми.

Українське термінознавство за останні десятиліття здійснило значний крок уперед, що зумовлено багатьма чинниками: 1) у навчальних закладах уведено спецкурси з термінознавства або фахової термінології; 2) знайомство з терміном та фаховою терміносистемою передбачено в курсі української мови за професійним спрямуванням; 3) вийшло чимало підручників, посібників, практикумів тощо, які допомагають студентів у навчальному процесі; 4) видано значну кількість термінологічних словників (тлумачного і перекладного типу), а також тезаурусів; 4) захищено низку дисертацій термінологічного спрямування; 5) проведено міжнародні й регіональні термінологічні конференції (Київ, Рівне, Львів). Звичайно, що охопити все й проаналізувати всі ділянки в одній статті неможливо, тому й зупинимось лише на огляді дисертацій, що з'явилися протягом 2000 – 2016 рр.

За цей період захищено понад 100 дисертацій, у яких описано близько 50 наукових напрямків і подано рекомендації щодо вдосконалення в них термінів та номенів відповідно до термінологічної і загальномовної норми.

Як відомо, сьогодні в термінознавстві виділяють низку незалежних напрямів дослідження: теоретичне, прикладне, історичне, порівняльне (зіставне), функціональне. Останнім часом з'являються роботи когнітивного (гносеологічного) спрямування, з термінознавчої теорії тексту тощо. Окремим напрямом є розгляд спеціальної лексики в говорах та говірках української мови.

Найбільше уваги сьогодні надано науково-технічній термінології, що виступає родовою стосовно інших конкретних галузевих терміносистем. Вона була в полі зору Л. Б. Гарашенко (2015), О. М. Кринець (2010), О. А. Мартиняк (2010), Т. В. Михайлової (2002), О. І. Радченко (2000), Г. Ф. Ракшанової (2004), І. П. Скорейко-Свірської (2009), Ю. В. Теглівець (2007), Л. І. Чернишової (2003) та ін. Усі вони розглядали науково-технічну термінологію з різних позицій. Зокрема, Т. В. Михайлова проаналізувала семантичні відношення в українській науково-технічній термінології; схарактеризувала семантичні групи термінів, явище полісемії та омонімії в одній терміносистемі, запропонувала критерії їх розрізнення. Вона констатувала, що вживання терміна *омонімі відношення*

безпідставне під час дослідження цього мовного явища в будь-якій терміносистемі, оскільки відношення – це взаємозв'язок між предметами та явищами, і не можна встановлювати їх між значеннями омонімів, бо вони семантично нічим не пов'язані. У роботі встановлено сутність полісемічних відношень та омонімії в термінології, виявлено шляхи розвитку й визначено критерії розмежування омонімії та полісемії в УНТТ.

В окремому розділі з'ясовано сутність синонімічних та антонімічних відношень у науково-технічній термінології, встановлено причини і шляхи виникнення термінів-синонімів, співвідношення семантичних розрядів і синонімії та антонімії в УНТТ, описано типи термінологічних синонімічних об'єднань і термінологічних антонімічних пар за структурою, походженням і граматичними особливостями, роль цих двох мовних явищ у термінології, особливості подання їх у лексикографічних працях. У дисертації запропоновано рекомендації щодо усунення небажаних полісемії та синонімії з УНТТ, які передбачають насамперед широке використання словотвірних можливостей сучасної української літературної мови.

Метафору і метонімію як чинники творення та розвитку української технічної термінології розглянула в однойменній дисертації О. М. Кринець (2010). Термінологію представлено як сукупність термінологічних полів, що становлять різні за обсягом та структурою семантичні об'єднання термінів за екстралінгвальними ознаками; виокремлено їхні складники (польові групи, підгрупи, гнізда). Усі термінологічні поля залежно від особливостей наповнення та характеру вираження різних за ступенем узагальнення складників технічної термінології розподілено між чотирма рівнями. Як постулює О. М. Кринець, метафора є одним із чинників розширення мови науки і техніки, тобто залучення до складу спеціальної лексики переосмислених загальноживаних назв або термінів інших галузей знань. А метонімія характеризується наявністю як універсальних (загальномовних) ознак, так і ознак специфічних, які дозволяють говорити про термінологічну окремішність метонімії.

У висновках роботи зазначено, що метафоризація й метонімізація слів різних лексичних рівнів мови спричинює появу полісемії технічних спеціальних назв, а саме: наявність у лексеми загальноживаного і технічного значень, кількох спеціальних значень різних терміносистем або кількох власне технічних значень. Ці факти дають підстави твердити, що межі між різними шарами лексики рухливі, завдяки чому технічна термінологія поповнюється новими одиницями відповідно до розвитку її галузей і потреби в найменуванні нових технічних понять.

Розмежуванню понять синонімії і варіантності присвячена робота О. А. Мартиняк (2010), де проаналізовано різні підходи науковців до визначення вказаних понять, виділено різні типи синонімів і варіантів. Серед синонімів авторка виокремила лексичні і граматичні, а серед останніх – словотвірні і синтаксичні. У варіантних термінах виокремлено такі різновиди: фонетичні, акцентуаційні, словотвірні, морфологічні й синтаксичні. Дисертантка зазначає, що синонімія термінової лексики має свої особливості: вона виявляється на різних мовних рівнях, пов'язана зі співіснуванням слів різного походження, можливі різноструктурні синоніми (*цегельня – цегельний завод*), різні аналітичні назви (*вимірювач Плана – повний вимірювач*). Аналогічно і варіантність властива термінам різних структурних типів.

Мовній нормі і варіантності в українській науковій термінології присвячена праця О. І. Радченко (2000), у якій розкрито взаємозв'язки мовної норми і варіантності в термінології, структурні типи термінів-варіантів, причини їх виникнення та особливості функціонування. У дисертації розглянуто особливості застосування основних загальномовних критеріїв нормативності (системного, статистичного та критерію зразка) у термінології. Для української термінології вони значною мірою пов'язані з умовами, в яких вона розвивалася й розвивається, зокрема із мовною політикою суспільства. Синонімію розглянуто як семантичне явище, а варіантність – як структурне. На різних етапах розвитку вітчизняної термінографії простежено особливості кодифікації термінів-варіантів. Автори словників 20-х – середини 30-х років дбали про відповідність термінів системним можливостям української мови. У термінології 50-х – 80-х років були викривлення кодифікованого і некодифікованого шарів термінолексики: з одного боку, у словниках закріплювали варіанти, що не відповідали системі української мови, з іншого – не кодифікували системно зумовлені одиниці.

І. П. Скорейко-Свірска дослідила процеси освоєння англомовних запозичень в українській науково-технічній термінології (2009). У її роботі окреслено науково-теоретичні засади вивчення термінологічних запозичень у мові, окреслено типові риси процесу їхньої адаптації, простежено динаміку входження англомовних запозичень до української науково-технічної термінології, виокремлено тематичні групи англізмів, які функціонують у її складі. Здійснено системно-структурний опис загальних тенденцій освоєння науково-технічних термінів на фонетичному, морфологічному, словотвірному й лексико-семантичному рівнях української літературної мови. Запропоновано можливі шляхи уніфікації термінів-варіантів з огляду на їхнє освоєння відповідно до чинних норм української мови.

Г. Ф. Ракшанова (2004) дослідила систему дериваційних засобів сучасної науково-технічної термінології, а Ю. В. Теглівець (2007) – складені назви із семою “вода” в сучасній українській науково-технічній термінології.

Не оминули філологи також галузеві терміносистеми науково-технічного спрямування. Зокрема, Н. К. Ктитарова (2000) детально висвітлила процес становлення та розвитку термінології української металургійної промисловості, схарактеризувала різні джерела її поповнення; порушила проблему про уніфікування та стандартизування цієї терміносистеми. А. О. Г. Литвин (2000) описала машинобудівну терміносистему, Л. Д. Малевич (2000) – гідромеліоративну, О. Ф. Кучеренко (2003) – пожежно-технічну, С. М. Дорошенко (2004) – нафтогазової промисловості, Н. В. Нікуліна (2004) – автомобілебудування та ремонту транспортних засобів, О. І. Южакова (2009) – холодильної техніки, Л. А. Халіновська (2014) – авіаційну, Н. П. Книшенко (2013) – дорожньо-будівельну. У названих роботах схарактеризовано структурно-семантичну організацію терміносистем, прослідковано основні етапи становлення термінів відповідної галузі.

Найґрунтовніше досліджені економічна, правнича та медична галузі. Тож і почнімо з них.

Як відомо, економічна сфера охоплює мікро- й макроекономіку, кожна з яких має ще свої підвиди. На базі мікроекономіки виникли такі науки і навчальні дисципліни, як “Економіка підприємства”, “Фінанси підприємства”,

“Бухгалтерський облік”, “Аудит”, “Маркетинг”, “Менеджмент” та інші. На основі макроекономіки – “Гроші і банки”, “Економіка зовнішньої торгівлі”, “Державні фінанси”, “Міжнародні фінанси” та інші.

Т. М. Дячук звернулася до питань становлення та кодифікації української соціально-економічної термінології (Київ, 2003). Вона виокремила 5 основних етапів її розвитку й зазначила, що еволюція соціально-економічної лексики відбувалася впродовж століть через постійне збільшення спеціальних найменувань та ускладнення системної організації термінології. Для цієї терміносистеми характерні лексичний, морфологічний, синтаксичний способи термінотворення. Не останнє місце посіли і запозичення термінів з інших мов. Такий ретельний опис термінологічного матеріалу сприяв процесу кодифікування термінів – відбору та закріпленню термінологічних норм.

Про семантику і прагматику сучасної термінології *маркетингу* йдеться в дисертації Д. П. Шапран (Дніпропетровськ, 2005). Виокремлення цього шару з-поміж загальноекономічної системи відображає процес диференціації, характерний для науки загалом. А оскільки це відносно молода галузь, то її вирізняє: взаємодія національного й інтернаціонального, насиченість синонімами й полісемантичними термінами, наявність фахових прототермінів, недостатня кодифікованість. Н. Л. Краснопольська проаналізувала джерела та етапи формування української термінології *менеджменту* як одну з новітніх підсистем економіки (Київ, 2014). Системна організація цієї наукової сфери має певну специфіку: ядром терміносистеми є базові терміни економіки, тому галузь по-слугується термінами спеціальних економічних галузей: *маркетингу, комерції, бухгалтерії*, а також на периферії системи знаходимо *математичні, технічні, політичні, психологічні, географічні й філологічні* лексеми.

Українська термінологія *податкової сфери* привернула увагу О. В. Чорної (Київ, 2009). Як зазначає дослідниця, вона тісно пов'язана з виробничими і суспільно-економічними відносинами в країні. Упродовж свого розвитку терміносистема синтезувала знання різних наук: економіки, фінансів, правознавства і сьогодні є потужною системою, що обслуговує сферу оподаткування. У роботі зібрано й проаналізовано українські податкові терміни на генетичному і функційному рівнях, простежено закономірності становлення і розвитку терміносистеми, з'ясовано специфіку її формування та розвитку в різні історичні періоди, проаналізовано продуктивні способи термінотворення.

Л. В. Кушмар підійшла до економічної лексики з погляду її існування у мовній картині світу (Луганськ, 2011). Метафоричні процеси у формуванні української економічної термінології описала О. П. Винник (Харків, 2007). Поява таких тропів у наукових галузях зумовлена багатьма чинниками, один з яких – відсутність номінативних засобів. Метафоризація активно сприяє мовній системі в заповненні утворених порожніх лакун.

О. В. Чуешкова захопилася аналітичними номінаціями в *економічній* терміносистемі і зосередила увагу на структурно-типологічному аспекті (Харків, 2002). Н. О. Жданова розглянула терміноутворювальні механізми у сфері *бізнесової* лексики (Донецьк, 2003).

У світі понять, що швидко змінюються, та терміносистем, що розвиваються, саме запозичена термінологія починає відігравати домінуючу позицію. А. Д. Олійник звернув увагу на роль запозичень-англіцизмів у розвитку

української *мікроекономічної* термінології (Київ, 2002). Досліджувана терміносистема майже наполовину складається із запозичень. Таку кількість англіцизмів автор пояснює появою нового поняття з готовою англійською назвою та відсутністю вдалої автохтонної номінації. Водночас спостерігаємо й тенденцію до надмірного захоплення запозиченнями англословного походження у фінансово-економічній термінології, невиправдане використання іншомовних лексем за умови функціонування в мові національних відповідників із тим самим значенням. Тож фахова оцінка щодо доцільності засвоєння англіцизмів у фінансово-економічній терміносистемі української мови є на часі. Цю тему продовжила А. В. Зеніна і проаналізувала адаптацію англіцизмів у термінології банківської справи (Донецьк, 2014).

Правознавство також об'єднує низку окремих юридичних наук, до яких належать: *теорія держави і права, історія вчення про державу і право, конституційне, цивільне, адміністративне, кримінальне право*, а також низка міжгалузевих наук, до яких належать: *криміналістика, криминологія, судова психіатрія* та інших, утворених на стику різних напрямів. І окремо стоїть *міжнародне право*.

М. Б. Вербенец зазначає, що інтенсивні трансформаційні процеси кінця ХХ – початку ХХІ ст. у Центрально-Східній Європі, безпосереднє сусідство України з європейськими державами та намагання наблизитися до єдиної європейської системи права вимагають відповідних змін у системі чинного українського законодавства і в регулюванні правових відносин.

Правничу термінологію в законодавчих актах України детально розглянула С. А. Толста (Київ, 2006), зосередившись на дериваційних процесах формування, семантичному полі та функціональних особливостях правничої термінології української мови. Вона виявила українські загальноживані слова як дублети правничих термінів, порушила проблему семантичної інтерпретації правничих термінів у юридичному дискурсі. Н. С. Трач окреслила основні тенденції добору правничих термінів, розглянула джерела їх формування, особливості запозичень, місце терміна у словниковій статті тощо. Окремо досліджено галицькі украплення в загальноукраїнській правничій термінології, механізми русифікації термінології в 30–80-х роках ХХ ст., проблемні питання розвитку української правничої термінології в період незалежної України.

П. Є. Луньо всебічно проаналізував *термінологію конституційного права* (Львів, 2014). Дослідник зазначив, що ця термінолексика займає провідне місце в системі національного права України, закріплює демократичні принципи організації публічної влади, взаємовідносин влади та громадянського суспільства. Л. Є. Гапонова своє дослідження присвятила формуванню української *криміналістичної термінології* (Запоріжжя, 2012) і простежила процес розвитку терміносистеми та виявила її особливості на сучасному етапі, що полягають у наявності значної кількості синонімів, специфічних тематичних та лексико-семантичних груп, а також у своєрідних способах номінації понять.

Оскільки правнича сфера на сучасному етапі розвитку тісно переплітається з іншими науковими галузями, то не дивно, що саме такому поєднанню молоді лінгвісти-термінологи надають пріоритетного значення. Зокрема, О. В. Шпильківська детально проаналізувала термінологію *фінансового права* (Київ, 2010).

Про англомовні запозичення в українській правничій термінології поділилася своїми спостереженнями Г. А. Сергєєва (Харків, 2002). В історичному аспекті юридичну термінологію описали М. М. Паночко (Івано-Франківськ, 2013), О. М. Каленюк (Київ, 2015).

Медичні науки також привертають увагу дослідників. Медицину поділяють на *клінічну, профілактичну, підліткову, народну* і т. д., кожна з яких має свої підтипи: *теоретична і практична*, серед них виокремлюють *стоматологію, гастроентерологію, офтальмологію, гінекологію* тощо.

Однією з перших в аналізованій період була дисертація Г. М. Дидик-Меуш “*Медична номенклатура в пам’ятках української мови XVI – XVIII ст.*” (Львів, 2001). Цікавою є робота Н. В. Місник “*Формування української медичної клінічної термінології*” (Київ, 2002), вибір теми якої був зумовлений недостатнім вивченням медико-клінічної термінологіки, невпорядкованістю її словникового складу, що пов’язано з відсутністю в українській мові словника клінічних термінів.

Біологічну і медичну лексику в лікарських порадицях XVII-XVIII ст. описала Т. Г. Файчук (Київ, 2004). Мовний аналіз лексичних одиниць поєднано з їхнім функціональним медичним навантаженням, за рахунок чого виявлено “цінність” лексеми як у вузькоспеціальному лінгвістичному, так і лікувальному медичному, а отже, і в загальнолюдському плані. Матеріал розглянуто в етимологічному, семантичному й структурному аспектах.

Вторинній номінації в системі української медичної термінології присвятила свою дисертацію Н. З. Цісар (Львів, 2009), у якій намагалася осмислити термінологічну систему з позицій ономазіології. Авторка здійснила цілісний мовний аналіз українських медичних термінів, утворених внаслідок перенесення назви, й довела їхню системність.

Дотичними до медичної сфери є косметика та косметологія, яку описала Н. О. Гимер у роботі “*Лексика косметики та косметології сучасної української мови*” (Львів, 2010), логопедія, проаналізована І. М. Іваненко в дисертації “*Українська логопедична термінологія: структура, семантика, функціонування*” (Сімферополь, 2010). Лексико-семантичні та словотвірні-структурні особливості судово-медичної термінології розглянула Т. В. Лепеха (Київ, 2000).

Зацікавлення молодих дослідників привернула також сакральна сфера. За 15 років до неї звернулися: Н. В. Піддубна (“*Формування номенклатури назв релігійних споруд в українській мові*” (Харків, 2000), Н. В. Пуряєва (“*Формування української церковно-обрядової термінології (назви богослужбових предметів)*” (Київ, 2001), А. А. Ковтун (“*Інноваційні процеси в українській церковно-релігійній лексиці*” (2006); Ю. В. Осінчук (“*Історія богослужбово-обрядової лексики української мови*” (Київ, 2008), І. І. Ворона (“*Функціонування церковно-релігійних термінів-синонімів в українських богослужбових текстах*” (Івано-Франківськ, 2014) та ін.

Досліджено термінологію й інших наукових галузей: *видавничу* (М. Р. Процик, 2006; М. М. Медведь, 2014; *військову* (Н. О. Яценко, 2007; І. О. Литовченко, 2015); *лінгвістичну* (О. В. Медведь, 2001; С. М. Дерба, 2007; І. А. Ярошевич, 2008; Д. П. Якимович-Чапран, 2009; С. М. Полюга, 2013; Н. А. Ляшук, 2014); *мистецтва* (С. З. Булик-Верхола, 2003; Ю. Й. Рисіч, 2003); *спортивну* (І. Т. Янків, 2000; О. В. Боровська, 2004; Ю. Б. Струганець, 2016);

астрономічну (О. М. Богуш, 2015; А. Ф. Соломатін, 2015); *дизайну* (О. В. Гурко, 2008; Я. Г. Мар'янюк, 2011), *комп'ютерну лексику і термінологію* (А. О. Ніколаєва, 2002; С. М. Дерба, 2007); *фізичну* (І. Р. Процик, 2000; І. В. Волкова, 2001; Р. Б. Микульчик, 2016) та ін.

Лінгвістичне вивчення деяких терміносистем перебуває зараз у зародковому стані. Окремі галузі вже починають описувати й аналізувати науковці: *географічну* (О. К. Данилюк, 2000), *ветеринарну* (М. М. Дмитрук, 2001), *журналістики* (М. О. Гонтар, 2011), *екологічну* (С. В. Овсейчик, 2006), *педагогічну* (О. Ю. Зелінська, 2002), *хімічну* (Н. А. Цимбал, 2001), *швацької промисловості* (О. О. Романова, 2009), *земельних угідь та сільського господарства* (С. Б. Любарський, 2008, О. М. Тур, 2008; Л. М. Голіченко, 2008; Є. С. Ємельянова, 2009; Л. М. Костенко, 2005).

Ознакою зазначеного періоду є поява нових напрямів дослідження термінів. Один із них – порівняльне термінознавство. Зісталяючи терміни однієї галузі в кількох мовах, можна виявити специфіку української терміносистеми. До таких робіт належать праці С. М. Кришталь “Структурно-семантичний аналіз метафоричних термінів підмови фінансів в англійській і українській мовах” (Донецьк, 2003), М. В. Кислухіної “Терміносистема сільськогосподарської та ґрунтової мікробіології (на матеріалі англійської, української та російської мов)” (Донецьк, 2014), Н. В. Коваленко “Структурно-семантичні особливості термінології маркетингу німецької та української мов” (Донецьк, 2013), О. С. Бутковської “Структурно-семантичні особливості термінів соціолінгвістики в українській, польській та англійській мовах” (Львів, 2016) та ін.

Набувають популярності дослідження термінолексики в текстах. Це роботи Н. Г. Попович “Семантико-граматичні функції загальнонаукової та загальнозвживаної лексики у філологічному тексті” (2000); Т. В. Катиш “Особливості функціонування термінологічної лексики в мові української фантастики” (Донецьк, 2004). Або вивчення термінів у працях одного автора: О. С. Масликова “Філологічна термінологія Михайла Грушевського” (Донецьк, 2004); Г. І. Крохмальна “Терміни в ідіостилі вченого (на матеріалі філологічних праць професора Івана Денисюка)” (Львів, 2016).

Знаменною ознакою цього періоду є аналіз спеціальної лексики в українських говорах і говірках. Дослідники зацентрували увагу на таких напрямках: *ентомологічна лексика західнополіських говірок* (Л. М. Шуст, 2011), *лексика народної медицини і лікувальної магії у степових говірках Дніпро-Бузького межиріччя* (О. М. Вікторіна, 2000), *народна виробнича термінологія центральних говірок Поділля* (Г. П. Краєвська, 2010), *назви хвороб у буковинських говірках* (О. С. Стрижаковська, 2010), *ботанічна лексика говірок Чорнобильської зони* (М. М. Ткачук, 2011), *номінативні поля соматизмів та інших соматичних утворень в українських діалектах* (Н. М. Дяченко, 2008), *назви їжі й кухонного начиння в українських Карпатських говорах* (Е. Д. Гоца, 2001) тощо.

Отже, в Україні дисертації з термінології посідають одне з чільних місць. До розгляду терміносистем дослідники підходять з різних позицій: тематичного та лексико-семантичного наповнення, структури, походження, становлення, формування, функціонування, системної організації, парадигматики та синтагматики, нормалізації та кодифікування. З одного боку, це добре, бо застосовують здебільшого подібні схеми аналізу, але з іншого – бракує праці, яка

б узагальнила всі ці дослідження (кожного напрямку і кожної галузі зокрема), визначила специфіку кожного з них у мовно-структурному, лексичному, словотвірному, системному планах.

Навіть побіжний огляд авторефератів дисертацій із термінознавства дає підстави говорити про цілу низку ще не досліджених наукових ділянок та змогу обрати для своєї наукової праці ту нішу, яка допоможе не лише отримати науковий ступінь, але й прислужитися українській науці в подальшому утвердженні в ній української мови та її вдосконаленню.

1. *Богущ О. М.* Українська астрономічна термінологія кінця XIX – першої третини XX століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. М. Богущ. – Луцьк, 2015. – 23 с.
2. *Боровська О. В.* Співвідношення національних та інтернаціональних термінів в українській термінології галузі фізичної культури та спорту : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. В. Боровська. – К., 2004. – 17 с.
3. *Булик-Верхола С. З.* Формування і розвиток української музичної термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / С. З. Булик-Верхола. – Л., 2003. – 20 с.
4. *Бутковська О. С.* Структурно-семантичні особливості термінів соціолінгвістики в українській, польській та англійській мовах : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. С. Бутковська. – Л., 2016. – 20 с.
5. *Вербенец М. Б.* Юридична термінологія української мови: історія становлення і функціонування : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / М. Б. Вербенец. – К., 2004. – 20 с.
6. *Винник О. П.* Метафоричні процеси у формуванні української економічної лексики : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. П. Винник. – Х., 2007. – 18 с.
7. *Вікторіна О. М.* Лексика народної медицини і лікувальної магії у степових говірках Дніпро-Бузького межиріччя: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. М. Вікторіна. – Кіровоград, 2009. – 20 с.
8. *Волкова І. В.* Лексико-семантична характеристика сучасної української фізичної термінології (на матеріалі спеціалізованих видань 90-х рр. XX ст.) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / І. В. Волкова. – Х., 2002. – 20 с.
9. *Ворона І. І.* Функціонування церковно-релігійних термінів-синонімів в українських богослужбових текстах : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / І. І. Ворона. – Івано-Франківськ, 2014. – 20 с.
10. *Гапонова Л. Є.* Формування української криміналістичної термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Л. Є. Гапонова. – Запоріжжя, 2012. – 18 с.
11. *Гаращенко Л. Б.* Аналітичні номінації в науково-технічній термінології: когнітивно-ономасіологічний аспект: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Л. Б. Гаращенко. – Х., 2015. – 21 с.
12. *Гимер Н. О.* Лексика косметики та косметології сучасної української мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. О. Гимер. – Л., 2010. – 16 с.
13. *Голіченко Л. М.* Назви сільськогосподарських угідь і процесів їх обробітку в українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Л. М. Голіченко. – К., 2008. – 21 с.
14. *Гонтар М. О.* Українська термінологія журналістики: формування, структурна організація та функціонування : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / М. О. Гонтар. – К., 2011. – 20 с.
15. *Гоца Е. Д.* Назви їжі й кухонного начиння в українських Карпатських говорах : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Е. Д. Гоца. – Ужгород, 2001. – 20 с.
16. *Гурко О. В.* Лексика графічного дизайну в українській мові кінця XX – початку XXI століття : автореф. дис. ... канд. наук : 10.02.01 / О. В. Гурко. – Донецьк, 2008. – 23 с.

17. Данилюк О. К. Географічна термінологія Волині : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. К. Данилюк. – К., 2000. – 18 с.
18. Дерба С. М. Українська термінологія в галузі прикладної (комп'ютерної) лінгвістики (логіко-лінгвістичний аналіз) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / С. М. Дерба. – К., 2007. – 20 с.
19. Дидик-Меуш Г. М. Медична номенклатура в пам'ятках української мови XVI – XVIII ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Г. М. Дидик-Меуш. – Л., 2001. – 19 с.
20. Дмитрук М. В. Формування української ветеринарної лексики : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / М. В. Дмитрук. – Запоріжжя, 2001. – 21 с.
21. Дорошенко С. М. Формування та розвиток української термінології нафтогазової промисловості : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / С. М. Дорошенко. – К., 2004. – 21 с.
22. Дяченко Н. М. Номінативні поля соматизмів та відсоматичних утворень в українських діалектах : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. М. Дяченко. – Ужгород, 2008. – 20 с.
23. Дячук Т. М. Українська соціально-економічна термінологія : становлення і кодифікація : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Т. М. Дячук. – К., 2003. – 20 с.
24. Ємельянова Є. С. Галіцизми в сучасній українській сільськогосподарській термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Є. С. Ємельянова. – Х., 2009. – 20 с.
25. Жданова Н. О. Терміноутворювальні механізми у сфері біржової лексики : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. О. Жданова. – Донецьк, 2003. – 20 с.
26. Зелінська О. Ю. Педагогічна лексика української мови XVI-XVIII ст. : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. Ю. Зелінська. – Умань, 2002. – 208 с.
27. Зеніна А. В. Адаптація англійців у термінології української банківської справи : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / А. В. Зеніна. – Донецьк, 2014. – 20 с.
28. Іваненко І. М. Українська логопедична термінологія: структура, семантика, функціонування : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / І. М. Іваненко. – Сімферополь, 2010. – 16 с.
29. Каленюк О. М. Розвиток української правничої термінології на західноукраїнських землях наприкінці XIX – початку XX ст. : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / О. М. Каленюк – К., 2015. – 21 с.
30. Катиш Т. В. Особливості функціонування термінологічної лексики в мові української фантастики : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Т. В. Катиш. – Дніпропетровськ, 2004. – 202 с.
31. Кислухіна М. В. Терміносистема сільськогосподарської та ґрунтової мікробіології (на матеріалі англійської, української та російської мов) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / М. В. Кислухіна. – Донецьк, 2014. – 20 с.
32. Книщенко Н. П. Українська дорожньо-будівельна термінологія: структура і семантичні відношення : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. П. Книщенко. – Х., 2013. – 20 с.
33. Ковтун А. А. Інноваційні процеси в українській церковно-релігійній лексиці (на матеріалі художньої прози XX ст.) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / А. А. Ковтун – Чернівці, 2006. – 274 с.
34. Коваленко Н. В. Структурно-семантичні особливості термінології маркетингу німецької та української мов : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17 / Н. В. Коваленко. – Донецьк, 2013 – 20 с.
35. Костенко Л. М. Лексико-семантична та словотвірна структура української термінології садівництва : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Л. М. Костенко. – К., 2005. – 22 с.
36. Краєвська Г. П. Народна виробнича термінологія центральних говірок Поділля : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Г. П. Краєвська. – К., 2010. – 20 с.

37. Кришталь С. М. Структурно-семантичний аналіз метафоричних термінів підмови фінансів в англійській і українській мовах : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17 / С. М. Кришталь. – Донецьк, 2003. – 20 с.
38. Ктитарова Н. К. Українська термінологія металургійної промисловості : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Н. К. Ктитарова. – Дніпропетровськ, 2000. – 18 с.
39. Краснопольська Н. Л. Джерела та етапи формування української термінології менеджменту : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. Л. Краснопольська. – К., 2014. – 20 с.
40. Кримець О. М. Метафора і метонімія як чинники творення та розвитку української технічної термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. М. Кримець. – Х., 2010. – 19 с.
41. Крохмальна Г. І. Терміни в ідіостилі вченого (на матеріалі філологічних праць професора Івана Денисюка) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Г. І. Крохмальна. – Л., 2016. – 18 с.
42. Кучеренко О. Ф. Проблеми формування, функціонування та розвитку української пожежно-технічної термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. Ф. Кучеренко. – Харків, 2003. – 19 с.
43. Кушмар Л. В. Лексика економічної сфери в мовній картині світу українців : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Л. В. Кушмар. – Луганськ, 2011. – 20 с.
44. Лепеха Т. В. Лексико-семантичні та словотвірні-структурні особливості судово-медичної термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Т. В. Лепеха – Дніпропетровськ, 2000. – 19 с.
45. Литвин О. Г. Становлення української машинобудівної термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. Г. Литвин. – Л., 2000. – 20 с.
46. Литовченко І. О. Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / І. О. Литовченко. – Запоріжжя, 2015. – 20 с.
47. Луньо П. Є. Термінологія конституційного права України: історія становлення та системна організація : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / П. Є. Луньо. – Л., 2014. – 20 с.
48. Любарський С. Б. Системна організація і творення сучасної української термінології землеробства : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / С. Б. Любарський. – К., 2008. – 19 с.
49. Ляшук Н. А. Лексична та концептуальна багатозначність лінгвістичної термінології в українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. А. Ляшук. – К., 2014. – 20 с.
50. Малевич Л. Д. Становлення і розвиток української гідромеліоративної термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Л. Д. Малевич. – К., 2000. – 20 с.
51. Мартиняк О. А. Синонімія і варіантність в українській науково-технічній термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. А. Мартиняк. – Л., 2010. – 18 с.
52. Мар'янюк Я. Г. Українська термінологія дизайну: процеси становлення, формування, розвитку : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Я. Г. Мар'янюк. – Одеса, 2011. – 20 с.
53. Масликова О. С. Філологічна термінологія Михайла Грушевського : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. С. Масликова. – Донецьк, 2004. – 20 с.
54. Медведь М. М. Структура, семантика і функціонування термінів видавничо-поліграфічного виробництва у сучасній українській літературній мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / М. М. Медведь. – Івано-Франківськ, 2014. – 20 с.
55. Медведь О. В. Українська граматична терміносистема (історія та сучасний стан) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. В. Медведь. – Харків, 2001. – 17 с.
56. Микутьчик Р. Б. Прізвищеві та відпрізвищеві терміни в мові української фізичної термінології: особливості структури та функціонування : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Р. Б. Микутьчик. – Л., 2016. – 18 с.

57. Михайлова Т. В. Семантичні відношення в українській науково-технічній термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Т. В. Михайлова. – Х., 2002. – 20 с.
58. Місник Н. В. Формування української медичної клінічної термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. В. Місник. – К., 2002. – 20 с.
59. Ніколаєва А. О. Структурно-семантична характеристика термінології програмування, комп'ютерних мереж та захисту інформації : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / А. О. Ніколаєва. – Х., 2002. – 20 с.
60. Нікуліна Н. В. Становлення сучасної української термінологічної системи автомобілебудування та ремонту транспортних засобів : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. В. Нікуліна. – Х., 2005 – 20 с.
61. Овсейчик С. В. Формування української екологічної термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / С. В. Овсейчик. – К., 2006. – 19 с.
62. Олійник А. Д. Роль запозичень-англіцизмів у розвитку сучасної української мікроекономічної термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / А. Д. Олійник. – К., 2002. – 20 с.
63. Осінчук Ю. В. Історія богослужбово-обрядової лексики української мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Ю. В. Осінчук. – К., 2008. – 22 с.
64. Паночко М. М. Розвиток української юридичної термінології в Західній Україні (1772 – 1918 рр.) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / М. М. Паночко. – Івано-Франківськ, 2013. – 20 с.
65. Піддубна Н. В. Формування номенклатури назв релігійних споруд в українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. В. Піддубна. – Х., 2000. – 19 с.
66. Полюга С. М. Греко-римська традиція у становленні української граматичної термінології (на матеріалі морфології) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 / С. М. Полюга. – К., 2013. – 18 с.
67. Попович Н. Г. Семантико-граматичні функції загальнонаукової та загальноповсякденної лексики у філологічному тексті : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. Г. Попович. – Сімферополь, 2000. – 223 с.
68. Процик М. Р. Сучасна українська видавнича термінологія : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / М. Р. Процик. – К., 2006. – 20 с.
69. Пуряєва Н. В. Формування української церковно-обрядової термінології (назви богослужбових предметів) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. В. Пуряєва. – К., 2001. – 20 с..
70. Радченко О. І. Мовна норма і варіантність в українській науковій термінології : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. І. Радченко. – Х., 2000. – 203 с.
71. Ракшанова Г. Ф. Система дериваційних засобів сучасної науково-технічної термінології (когнітивно-номінативний аспект): автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Г. Ф. Ракшанова. – К., 2004. – 20 с.
72. Рисіч Ю. Й. Становлення й розвиток терміносистеми художнього розпису в українській мові : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Ю. Й. Рисіч. – Дніпропетровськ, 2003. – 229 с.
73. Романова О. О. Українська термінологія швацької промисловості : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. О. Романова. – Х., 2009. – 201 с.
74. Сергєєва Г. А. Англомовні запозичення в українській правничій термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Г. А. Сергєєва. – Х., 2002. – 16 с.
75. Симоненко Л. О. Досягнення й розвиток українського термінознавства від 90-х рр. ХХ ст. / Л. О. Симоненко // Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики. – Чернівці, 2014. – № 2 – С. 239 – 248.
76. Симоненко Л. О. Основні напрями розвитку сучасної української термінографії / Л. О. Симоненко. – Режим доступу : <http://megaling.ulif.org.ua/tezi-2013-rik/simonenko-l-o-osnovni-napryamki-rozvitku-suchasnoyi-ukrayinskoji-terminografiji.html>

77. *Симоненко Л. О.* Українське термінознавство: від витоків до сьогодні / Л. О. Симоненко // Наукова термінологія нового століття: теоретичні і прикладні виміри : зб. наук. праць. – Рівне, 2016. – С. 16 – 19.
78. *Скорейко-Свірська І. П.* Освоєння англомовних запозичень в українській науково-технічній термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / І. П. Скорейко-Свірська. – К., 2009. – 20 с.
79. *Соломахін А. Ф.* Структура, функціонування та розвиток астрономічної термінології в українській мові (II половини XX – початку XXI століть) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / А. Ф. Соломахін. – Х., 2015. – 20 с.
80. *Стрижаковська О. С.* Назви хвороб у буковинських говірках : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. С. Стрижаковська. – Івано-Франківськ, 2011. – 20 с.
81. *Струганець Ю. Б.* Семантика, структура, функціонування футбольної лексики в українській літературній мові початку XXI століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Ю. Б. Струганець. – Івано-Франківськ, 2016 – 20 с.
82. *Теглівець Ю. В.* Складені назви з семою 'вода' в сучасній українській науково-технічній термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Ю. В. Теглівець. – Л., 2007. – 18 с.
83. *Ткачук М. М.* Ботанічна лексика говірок Чорнобильської зони : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / М. М. Ткачук. – К., 2011. – 20 с.
84. *Трач Н. С.* Українська правничка термінологія в XX ст. : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. С. Трач. – Чернівці, 2009. – 20 с.
85. *Толста С. А.* Правничка термінологія в законодавчих актах України : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / С. А. Толста. – К., 2006. – 18 с.
86. *Тур О. М.* Українська термінологія землеустрою та кадастру : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. М. Тур. – К., 2008. – 20 с.
87. *Туровська Л. В.* Сопоставительное терминоведение в Украине в конце XX – начале XXI в. / Л. В. Туровська // Терминология и знание : Материалы III Междунар. симпоз. – М., 2013. – С. 147 – 160.
88. *Туровська Л. В.* Сучасний етап розвитку української термінографії / Л. В. Туровська // Система і структура східнослов'янських мов : зб. наук. праць. – К., 2006. – С. 168 – 173.
89. *Туровська Л. В.* Типологічне термінознавство кінця XX – початку XXI століття в Україні / Л. В. Туровська // Вісник НУ "Львівська політехніка". Серія "Проблеми української термінології". – № 733. – Л., 2012. – С. 49 – 52.
90. *Файчук Т. Г.* Біологічна та медична лексика у лікарських порадниках XVI-XVIII ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Т. Г. Файчук. – К., 2004. – 18 с.
91. *Халіновська Л. А.* Українська авіаційна термінологія: формування, структура, розвиток : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Л. А. Халіновська. – К., 2014. – 18 с.
92. *Цимбал Н. А.* Формування української термінології органічної хімії в 90-ті роки XX ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. А. Цимбал. – К., 2001. – 20 с.
93. *Цісар Н. З.* Вторинна номінація в системі української медичної термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. З. Цісар. – Л., 2009. – 18 с.
94. *Чернишова Л. І.* Закономірності якісної кваліфікації предметних імен у структурі українського наукового стилю : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Л. І. Чернишова. – Дніпропетровськ, 2003. – 18 с.
95. *Чорна О. В.* Українська термінологія податкової сфери: структура, функціонування, формування : автореф. дис. ... канд. наук : 10.02.01 / О. В. Чорна. – К., 2009. – 18 с.
96. *Чуєшкова О. В.* Аналітичні номінації в економічній терміносистемі (структурно-типологічний аспект) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. В. Чуєшкова. – Х., 2002. – 18 с.
97. *Шапран Д. П.* Сучасна українська термінологія маркетингу: семантика і прагматика : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Д. П. Шапран. – Дніпропетровськ, 2005. – 19 с.

98. *Шпильківська О. В.* Українська термінологія фінансового права : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. В. Шпильківська. – К., 2010. – 22 с.
99. *Шуст Л. М.* Ентомологічна лексика західнополіських говірок : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Л. М. Шуст. – Луцьк, 2011. – 20 с.
100. *Южакова О. І.* Формування української термінології холодильної техніки : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. І. Южакова. – Одеса, 2009. – 20 с.
101. *Якимович-Чапран Д. Б.* Лексика на позначення наукових понять з мовознавства у пам'ятках української мови XVI – XVII ст. : автореф. дис. ... канд. наук : 10.02.01 / Д. Б. Якимович-Чапран. – Л., 2009. – 20 с.
102. *Янків І. Т.* Українська спортивна термінологія (історико-методологічний аналіз) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / І. Т. Янків. – Луцьк, 2000. – 19 с.
103. *Ярошевич І. А.* Українська морфологічна термінологія XX – початку XXI ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / І. А. Ярошевич. – К., 2008. – 20 с.
104. *Яценко Н. О.* Назви військової форми одягу в українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. О. Яценко. – К., 2007. – 20 с.

I.M. Kochan

UKRAINIAN TERMINOLOGY IN THE THESES OF THE 21st CENTURY

There are considered and analyzed the theses of the Ukrainian terminology in different scientific areas, published during the years 2000-2016, revealed the specifics of each work, made general conclusion about the condition of Ukrainian terminology at the time of 2016. The main focus is made on the branch termsystems, peculiarities of their description, and new directions in Ukrainian terminology.

Key words: terminology, Ukrainian, general and applied terminology, branch termsystems.

УДК 811.161.2'38'42

Н. О. МЕХ
(Київ, Україна)

СУЧАСНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО- КОМУНІКАТИВНИЙ ПРОСТІР: ЖАНР, СТИЛЬ, ПІДСТИЛЬ

Проаналізовано українську наукову комунікацію, її жанросфери в умовах сучасного глобалізованого високотехнологічного суспільства. Окремо висвітлено поняття *жанру* як центральної категорії дискурсу й тексту. Подано типи мовних жанрів. Окреслено жанросферу наукової комунікації. Здійснено аналітико-критичний огляд соціально-тематичного жанрознавчого напрямку – лінгвогенологія наукової комунікації.

Ключові слова: жанр, мовний жанр, наукова комунікація, жанросфера, науковий стиль, підстиль, лінгвогенологія наукової комунікації.

Н. О. МЕХ, 2017